

**A SZIGETKÖZ GYOMVEGETÁCIÓJÁNAK VÁLTOZÁSAI AZ ELTÉRŐ
TALAJVÍZSZINTŰ TERÜLETEKEN (1997)**

(Kutatási jelentés)

Készítette:

**Dr. Czimmer Gyula D.Sc.
tanszékvezető egyetemi tanár
PATE Növénytani Tanszék
Mosonmagyaróvár**

Kutatási jelentés

Az alábbi kutatási jelentés a **Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium** (Megbízó) illetve a **Pannon Agrártudományi Egyetem Mosonmagyaróvári Mezőgazdaságtudományi Karának Növényteni Tanszéke** (Megbízott) között, 1997. március 12-én létrejött szerződés alapján készült.

A téma címe: **A Szigetköz gyomvegetációjának változásai az eltérő talajvizszintű területeken.**

Megbízott témafelelős: Dr. Czimber Gyula D.Sc.
tanszékvezető egyetemi tanár
9201 Mosonmagyaróvár, Vár 2.

Az elmúlt évek (1996) munkája során született főbb megállapítások (előzmények)

A Szigetköz botanikailag egyik legalaposabban kutatott terület. A korábbi növényteni kutatások történetéről, azok eredményeiről **Zólyomi Bálint** akadémikus 1937-ben számolt be részletesen (**Zólyomi, 1937**). Azóta **Kárpáti** (1958), **Gondola** (1956), **Terpó** (1962, 1971), **Simon et al.** (1980), **Kevey** és **Czimber** (1982, 1984), **Werner** (1987, 1990), **Alexay** (1989) és **Kevey** (1992) felvételezései a jelentősebbek. Fenti munkák azonban elsősorban a szigetközi hullámtéri vagy a Mosoni-Dunát közvetlen övező területekre vonatkoznak és **nem terjednek ki** a hullámtéren kívüli szántóföldi területekre, a **szegetális gyomvegetációra**.

A szegetális gyomvegetáció teljes szigetközi felvételezését mi kezdtük el 1989-ben a kalászos- és kapás kultúrákat reprezentáló búza- illetve kukorica- és cukorrépa-területekben.

A Szigetköz gyomvegetációja kutatásának **célja** többirányú:

- A meglévő alapflóra adataira támaszkodva a szegetális gyomvegetáció kutatási eredményeivel hozzájárulunk a Szigetköz **aktuális flórájának** elkészítéséhez.

- A gyomflóra illetve a terület aktuális flórájának egésze a Duna szigetközi szakaszának jelenlegi "szabályozása" után hasznos **jelzőrendszerül** szolgálhat a hatásterület növénytermelése és természetvédelme számára.

A Duna 1992 novemberi elterelése után jelentős mértékben megnőtt a nem őshonos növényfajok aránya a hullámtéri területen. Ennek egyértelmű oka az, hogy a szárazra került ágrenszerek, morotvák és a Duna-meder iszapos, kavicsos, homokos alzata a gyomok és adventív növények számára optimális megtelepedési lehetőséget jelentettek. Ez ugyan megnövelte az edényes flóra diverzitását, de ezzel párhuzamosan rontotta az egyenletességet (ekvitabilitást), mivel csökkentette az értékesebb őshonos növényföldrajzi elemek tömegességét, s ezzel párhuzamosan növelte a degradációt jelző gyomok és adventív fajok számát és tömegességét (**Szabó, 1995**).

A magasabb- és alacsonyabb talajvízszintű területek növényzetének borítása között 1996-ban csökkent a különbség. Ennek oka az elmúlt évi rendkívüli csapadékos időjárás lehetett. - A búzavetések gyomborítottsága az 1995. évihez viszonyítva lényegesen megnövekedett. - A kapás kultúrák gyomossága az összehasonlított éveket illetően alig változott. Kiemelkedő volt viszont az egynyári szélfű (Mercurialis annua) lényeges térfoglalása.

A felvételezések módszere

A korábban kijelölt **alacsony- és magasabb talajvízszintű területeken** 1997-ben is elvégeztük felvételezéseinket, hogy ezáltal ellenőrizzük a különböző vízigényű (W_B) fajok gyakoriságának és területfoglalásának változásait. Ezeket a kvadrát felvételeket beszámítottuk a területi átlagadatokba.

Mintavételi területeink számát megnöveltük. Minden község határának 4-5 búza- és kukoricatáblájára került sor 2-2 mintaterület feldolgozására.

A felvételezett települések: **Felső-Szigetköz**

Rajka, Dunakiliti, Tejfalusziget, Feketeerdő, Doborgasziget, Sér-fenyősziget, Cikolasziget, Nagysziget, Halászi.

Középső-Szigetköz

Arak, Máriakálnok, Kisbodak, Püski, Magyarkimle, Dunaremete, Lipót, Darnózseli, Hédervár, Novákpusztá, Ásványráró, Zsejkepusztá.

Alsó-Szigetköz

Dunaszentpál, Dunaszeg (Gyulamajor), Győrzámoly, Tölös, Vámoszabadi, Kisbajcs, Nagybjcs, Győrújfalú, Bácsa, Szőgye, Vének.

A felvételezési jegyzőkönyvek községenként csoportosítva bármikor rendelkezésünkre állnak. Ez azért fontos, mert talajvízszint-változási tendenciákat utólagosan is figyelemmel tudjuk kísérni. Nem községenkénti átlagot számítottunk, hanem a három szigetközi régió

kijelölt mintavételi területeinek gyomborítottsága alapján külön-külön a Felső-, Középső- és Alsó Szigetközi gyomborítottsági átlagot.

A három régió közül az Alsó-Szigetköz a legkevésbé, illetve egyáltalán nem érintette a talajvízszint-csökkenés (l. a Magyar Állami Földtani Intézet Hidrogeológiai Térképét, amely a talajvízszint változást mutatja a Duna eltrelelése után). - A Felső- és Középső Szigetközben a volt Duna meder szomszédságában a legnagyobb mértékű a talajvízszint csökkenés. Az ebbe a sávba eső községek: Tejfalu-sziget, Doborgazsziget, Cikolasziget, Nagysziget, Kisbodak, Püski, Dunaremete, Lipót, Ásványráró.

Fenti 3 szigetközi régió gyomfelvételezési átlagadatait hasonlítottuk össze a gyomfajok területfoglalási és az egyes vízigény-csoportok borítási adatai alapján.

A gyomcönológiai felvételezések a szokásos Balázs - Újvárosi (1973) felvételezési módszerrel készültek.

A felvételezések eredményei

1.) Búzavetések gyomnövényei

Az egész Szigetközre vonatkozó 1997. évi átlagadatokat az **1. sz. táblázat** tartalmazza. Összehasonlításként feltüntetjük az 1996-os átlagborítási értékeket is (**2. táblázat**).

Az **1997**-ben gyomosító **124 gyomfaj** összes átlagborítása **12,0996 %**. Ez azt jelenti, hogy ezévben lényegesen kisebb a gyomkártétel, mint 1996-ban, amikor az első tíz helyen szereplő gyom összes borítása **19,6488 %** volt.

Tekintettel arra, hogy az **első helyen álló 10-10 növényfaj** után már csak **1 %** alatti borítási értékcsámmal rendelkező fajok találhatók,

mindegyik év első tíz faját tüntetjük fel az 1990-es adatokkal együtt (**3. táblázat**). Az 1990-es 1997-es évben a búzavetések gyomborítottsága között csak 1,327 %-os a különbség. Az elmúlt évben a gyomborítottság több mint kétszerese (19,644 %) volt az ideinek, az első 10-10 növényfajt illetően.

Az 1997. évi első 10 növényfaj közül nyolc 1996-ban is az első tíz között szerepelt, 1990-ben pedig csak öt.

Az 1997. évi első helyen álló pipacs (**Papaver rhoeas**) borítása (2,579 %) két év alatt fokozatosan emelkedett.

A ragadós galaj (**Galium aparine**) átlagborítása szintén fokozatos emelkedést mutat, de csökkent az elmúlt évhez viszonyítva (**1. ábra**). a mezei acat (**Cirsium arvense**) és a mezei szarkaláb (**Consolida regalis**). Legnagyobb visszaesést a parlagfű (**Ambrosia elatior**) mutatja (2,86 %-ról 0,308 %-ra).

Egyértelmű, hogy a szigetközi búzagyomok borítása évenként változik, de nagyságrendjét tekintve mindig az élen szerepelnek. Átlagborítási értékeiket leginkább a **vegyszeres gyomirtás** befolyásolja, amit a klimatikus tényezők követnek. Az **átlagborítási** értékeket tekintve **nem játszik szerepet a talajvízszint magassága**. Általában gyomosabbak a kisüzemi (kisméretű) parcellák, míg a nagyüzemi búzátáblák gyommentesek (**2. ábra**).

1.sz. táblázat

A szigetközi búzavetések gyomnövényeinek átlagborítása
(1997)

Sorszám	Növény neve	Átlagborítás [%]
1.	Papaver rhoeas	2,5793
2.	Galium aparine	1,9198
3.	Cirsium arvense	1,3593
4.	Consolida regalis	0,6626
5.	Agropyron repens	0,6187
6.	Veronica persica	0,4611
7.	Stellaria media	0,3728
8.	Ambrosia artemisiifolia	0,3088
9.	Convolvulus arvensis	0,3030
10.	Matricaria inodora	0,2932
11.	Calystegia sèpium	0,2684
12.	Viola arvensis	0,2515
13.	Phragmites australis	0,2223
14.	Apera spica-venti	0,2063
15.	Equisetum arvense	0,2058
16.	Sonchus arvensis	0,1693
17.	Arenaria serpyllifolia	0,1294
18.	Mercurialis annua	0,1226
19.	Descuriania sophia	0,1127
20.	Tussilago farfara	0,1082
21.	Lathyrus tuberosus	0,0958
22.	Chenopodium album	0,0928
23.	Anthemis austriaca	0,0917
24.	Capsella bursa-pastoris	0,0815
25.	Veronica hederifolia	0,0814
26.	Bilderdykia convolvulus	0,0730
27.	Avena fatua	0,0644
28.	Polygonum aviculare	0,0535
29.	Fumaria schleicheri	0,0453
30.	Symphytum officinale	0,0451
31.	Pastinaca sativa	0,0446
32.	Mentha longifolia	0,0440
33.	Artemisia vulgaris	0,0434
34.	Reseda lutea	0,0368
35.	Stachys annua	0,0285
36.	Lithospermum arvense	0,0281
37.	Anagallis arvensis	0,0274
38.	Bromus sterilis	0,0270
39.	Lamium amplexicaule	0,0264

40.	<i>Poa pratensis</i>	0,0254
41.	<i>Anthemis cotula</i>	0,0249
42.	<i>Sinapis arvensis</i>	0,0217
43.	<i>Veronica polita</i>	0,0206
44.	<i>Lamium purpureum</i>	0,0201
45.	<i>Centaurea cyanus</i>	0,0187
46.	<i>Polygonum amphibium</i>	0,0181
47.	<i>Taraxacum officinale</i>	0,0136
48.	<i>Helianthus annuus</i>	0,0126
49.	<i>Solidago gigantea</i>	0,0117
50.	<i>Erucastrum gallicum</i>	0,0115
51.	<i>Stenactis annua</i>	0,0110
52.	<i>Euphorbia helioscopia</i>	0,0101
53.	<i>Camelina microcarpa</i>	0,0087
54.	<i>Anagallis femina</i>	0,0086
55.	<i>Lepidium draba</i>	0,0085
56.	<i>Oxalis europea</i>	0,0082
57.	<i>Matricaria matricaroides</i>	0,0062
58.	<i>Amaranthus retroflexus</i>	0,0060
59.	<i>Polygonum lapathifolium</i>	0,0060
60.	<i>Poa trivialis</i>	0,0058
61.	<i>Daucus carota</i>	0,0055
62.	<i>Medicago lupulina</i>	0,0054
63.	<i>Rorippa sylvestris</i>	0,0054
64.	<i>Rubus caesius</i>	0,0054
65.	<i>Chenopodium hybridum</i>	0,0047
66.	<i>Stachys palustris</i>	0,0047
67.	<i>Lactuca serriola</i>	0,0040
68.	<i>Lolium perenne</i>	0,0040
69.	<i>Bromus tectorum</i>	0,0034
70.	<i>Chaenorrhinum minus</i>	0,0034
71.	<i>Conium maculatum</i>	0,0034
72.	<i>Echinochloa crus-galli</i>	0,0034
73.	<i>Melandrium noctiflorum</i>	0,0034
74.	<i>Panicum miliaceum</i>	0,0034
75.	<i>Euphorbia exigua</i>	0,0027
76.	<i>Galium moluggo</i>	0,0027
77.	<i>Mentha arvensis</i>	0,0027
78.	<i>Potentilla anserina</i>	0,0027
79.	<i>Bifora radians</i>	0,0024
80.	<i>Bromus mollis</i>	0,0020
81.	<i>Datutra stramonium</i>	0,0020
82.	<i>Matricaria recutita</i>	0,0020

83.	<i>Amaranthus chlorostachys</i>	0,0020
84.	<i>Adonis aestivalis</i>	0,0013
85.	<i>Euphorbia falcata</i>	0,0013
86.	<i>Hibiscus trionum</i>	0,0013
87.	<i>Linaria vulgaris</i>	0,0013
88.	<i>Melandrium album</i>	0,0013
89.	<i>Phacelia tanacetifolia</i>	0,0013
90.	<i>Plantago major</i>	0,0013
91.	<i>Setaria viridis</i>	0,0013
92.	<i>Thlaspi arvense</i>	0,0013
93.	<i>Triticum spelta</i>	0,0013
94.	<i>Nigella arvensis</i>	0,0013
95.	<i>Alopecurus myosuroides</i>	0,0013
96.	<i>Arctium lappa</i>	0,0007
97.	<i>Aristolochia clematitis</i>	0,0007
98.	<i>Arrhenatherum elatius</i>	0,0007
99.	<i>Asperugo procumbens</i>	0,0007
100.	<i>Atriplex patula</i>	0,0007
101.	<i>Bidens tripartita</i>	0,0007
102.	<i>Carex</i> sp.	0,0007
103.	<i>Cerinthe minor</i>	0,0007
104.	<i>Chenopodium ficifolium</i>	0,0007
105.	<i>Dactylis glomerata</i>	0,0007
106.	<i>Erodium cicutarium</i>	0,0007
107.	<i>Euphorbia virgata</i>	0,0007
108.	<i>Heracleum sphondylium</i>	0,0007
109.	<i>Hordeum murinum</i>	0,0007
110.	<i>Kickxia elatine</i>	0,0007
111.	<i>Lolium multiflorum</i>	0,0007
112.	<i>Lythrum salicaria</i>	0,0007
113.	<i>Medicago falcata</i>	0,0007
114.	<i>Poa annua</i>	0,0007
115.	<i>Trifolium pratense</i>	0,0007
116.	<i>Valerianella locusta</i>	0,0007
117.	<i>Veronica anagallis-aquatica</i>	0,0007
118.	<i>Veronica arvensis</i>	0,0007
119.	<i>Xanthium strumarium</i>	0,0007
120.	<i>Nonea pulla</i>	0,0007
121.	<i>Achillea millefolium</i>	0,0007
122.	<i>Erigeron canadensis</i>	0,0007
123.	<i>Abutilon theophrasti</i>	0,0007
124.	<i>Amaranthus blitoides</i>	0,0007

A szigetközi 1996. évi búzavetések gyomnövényei és azok
átlagborításai (%)

Sorszám	Növény neve	Átlagborítás [%]
1.	<i>Cirsium arvense</i>	2,9716
2.	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	2,8687
3.	<i>Consolida regalis</i>	2,3876
4.	<i>Apera spica-venti</i>	1,9566
5.	<i>Papaver rhoeas</i>	1,9556
6.	<i>Galium aparine</i>	1,8508
7.	<i>Matricaria inodora</i>	1,8221
8.	<i>Agropyron repens</i>	1,3167
9.	<i>Anthemis austriaca</i>	1,3148
10.	<i>Convolvulus arvensis</i>	1,2050
11.	<i>Centaurea cyanus</i>	0,6539
12.	<i>Sinapis arvensis</i>	0,4727
13.	<i>Avena fatua</i>	0,4144
14.	<i>Calestegia sepium</i>	0,3832
15.	<i>Chenopodium album</i>	0,3145
16.	<i>Bilderdykia convolvulus</i>	0,3056
17.	<i>Lathyrus tuberosus</i>	0,2758
18.	<i>Polygonum aviculare</i>	0,2430
19.	<i>Alopecurus myosuroides</i>	0,1672
20.	<i>Phragmites australis</i>	0,1579
21.	<i>Mercurialis annua</i>	0,1379
22.	<i>Sonchus arvensis</i>	0,1201
23.	<i>Stachys annua</i>	0,1066
24.	<i>Erigeron canadensis</i>	0,1021
25.	<i>Vicia villosa</i>	0,0884
26.	<i>Equisetum arvense</i>	0,0815
27.	<i>Echinochloa crus-galli</i>	0,0764
28.	<i>Anagallis arvensis</i>	0,0738
29.	<i>Viola arvensis</i>	0,0733
30.	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	0,0538
31.	<i>Polygonum amphibium</i>	0,0518
32.	<i>Tussilago farfara</i>	0,0505
33.	<i>Polygonum lapathifolium</i>	0,0453
34.	<i>Descurainia sophia</i>	0,0451
35.	<i>Anchusa officinalis</i>	0,0437
36.	<i>Medicago lupulina</i>	0,0404
37.	<i>Chaenorrhinum minus</i>	0,0386
38.	<i>Erucastrum gallicum</i>	0,0329
39.	<i>Chenopodium hybridum</i>	0,0325
40.	<i>Lolium perenne</i>	0,0316
41.	<i>Camelina microcarpa</i>	0,0288

42.	<i>Sonchus oleraceus</i>	0,0273
43.	<i>Stellaria media</i>	0,0273
44.	<i>Artemisia vulgaris</i>	0,0254
45.	<i>Veronica persica</i>	0,0245
46.	<i>Anthemis cotula</i>	0,0240
47.	<i>Lactuca serriola</i>	0,0224
48.	<i>Lappula squarrosa</i>	0,0221
49.	<i>Taraxacum officinale</i>	0,0206
50.	<i>Veronica anagalloides</i>	0,0193
51.	<i>Potentilla supina</i>	0,0184
52.	<i>Veronica polita</i>	0,0164
53.	<i>Anagallis foemina</i>	0,0150
54.	<i>Euphorbia helioscopia</i>	0,0150
55.	<i>Reseda lutea</i>	0,0150
56.	<i>Matricaria recutita</i>	0,0135
57.	<i>Amaranthus retroflexus</i>	0,0131
58.	<i>Plantago major</i>	0,0121
59.	<i>Raphanus raphanistrum</i>	0,0120
60.	<i>Matricaria discoidea</i>	0,0118
61.	<i>Panicum miliaceum</i>	0,0118
62.	<i>Symphytum officinale</i>	0,0114
63.	<i>Atriplex patula</i>	0,0112
64.	<i>Lepidium draba</i>	0,0112
65.	<i>Rorippa sylvestris</i>	0,0103
66.	<i>Galium tricornutum</i>	0,0095
67.	<i>Lithospermum arvense</i>	0,0095
68.	<i>Galinsoga parviflora</i>	0,0084
69.	<i>Adonis aestivalis</i>	0,0080
70.	<i>Euphorbia exigua</i>	0,0075
71.	<i>Lamium amplexicaule</i>	0,0075
72.	<i>Fumaria schleicheri</i>	0,0065
73.	<i>Kickxia elatine</i>	0,0065
74.	<i>Melandrium noctiflorum</i>	0,0065
75.	<i>Poa pratensis</i>	0,0065
76.	<i>Cannabis sativa</i>	0,0062
77.	<i>Euphorbia falcata</i>	0,0056
78.	<i>Bifora radians</i>	0,0052
79.	<i>Ranunculus arvensis</i>	0,0052
80.	<i>Amaranthus chlorostachys</i>	0,0047
81.	<i>Antirrhinum orontium</i>	0,0047
82.	<i>Arenaria serpyllifolia</i>	0,0047
83.	<i>Daucus carota</i>	0,0047

84.	Melandrium album	0,0047
85.	Phacelia tanacetifolia	0,0047
86.	Poa trivialis	0,0047
87.	Bromus sterilis	0,0037
88.	Cerithe minor	0,0037
89.	Datura stramonium	0,0037
90.	Rubus caesius	0,0037
91.	Solanum nigrum	0,0037
92.	Veronica hederifolia	0,0037
93.	Centaurium pulchellum	0,0034
94.	Aethusa cynapium	0,0028
95.	Asperugo procumbens	0,0028
96.	Bromus tectorum	0,0028
97.	Chenopodium ficifolium	0,0028
98.	Conium maculatum	0,0028
99.	Linaria vulgaris	0,0028
100.	Mentha arvensis	0,0028
101.	Nonea pulla	0,0028
102.	Oxalis europea	0,0028
103.	Sonchus asper	0,0028
104.	Vicia sativa	0,0028
105.	Achillea millefolium	0,0019
106.	Bolboschoenus maritimus	0,0019
107.	Hordeum murinum	0,0019
108.	Solidago gigantea	0,0019
109.	Abutilon theophrasti	0,0009
110.	Atriplex tatarica	0,0009
111.	Berteroa incana	0,0009
112.	Carduus acanthoides	0,0009
113.	Chondrilla juncea	0,0009
114.	Cichorium intybus	0,0009
115.	Coronopus squamatus	0,0009
116.	Erodium cicutarium	0,0009
117.	Euphorbia esula	0,0009
118.	Falcaria vulgaris	0,0009
119.	Glechoma hederacea	0,0009
120.	Heliotropium europaeum	0,0009
121.	Holosteum umbellatum	0,0009
122.	Kickxia spuria	0,0009
123.	Melilotus officinalis	0,0009
124.	Neslea paniculata	0,0009
125.	Nigella arvensis	0,0009

126.	<i>Portulaca oleracea</i>	0,0009
127.	<i>Ranunculus sardous</i>	0,0009
128.	<i>Rumex crispus</i>	0,0009
129.	<i>Salsola kali</i>	0,0009
130.	<i>Senecio vulgaris</i>	0,0009
131.	<i>Sherardia arvensis</i>	0,0009
132.	<i>Stachys palustris</i>	0,0009
133.	<i>Verbena officinalis</i>	0,0009

1. ábra. A mezei acat (*Cirsium arvense*) az 1996. évi első helyéről (2,971 %) a harmadikra (1,359 %) esett vissza.

3. táblázat.

Legnagyobb borítással szereplő 10-10 szigetközi gyomnövény
az 1997-, 1996- és 1990-es években

Sorszám	A gyom neve	1997	1996	1990
1.	Papaver rhoeas	2,579	1,955 (5.)	2,0070 (1.)
2.	Galium aparine	1,919	1,850 (6.)	0,8025 (5.)
3.	Cirsium arvense	1,359	2,971 (1.)	0,6596 (7.)
4.	Consolida regalis	0,662	2,387 (3.)	0,5913 (6.)
5.	Veronica persica	0,461	0,024 (45.)	
6.	Agropyron repens	0,618	1,316 (8.)	0,4467 (10.)
7.	Stellaria media	0,372	0,027 (43.)	
8.	Ambrosia artemisiifolia	0,308	2,868 (2.)	
9.	Convolvulus arvensis	0,303	0,105 (10.)	
10.	Matricaria inodora	0,293	1,822 (7.)	
	Apera spica-venti		1,956 (4.)	
	Anthemis austriaca		1,314 (9.)	0,4786 (8-9)
	Sinapis arvensis			1,1760 (2.)
	Descurainia sophia			0,7489 (3.)
	Chenopodium album			0,6361 (4.)
Összesen (1-10):		8,874 %	19,644 %	7,5467 %

2. ábra. A nagyüzemi, vegyszerezett búzatáblák gyommentesek.

a.) Az 1997. évi szigetközi búzagyomok százalékos megoszlása vízigényük (W_B) alapján.

A szigetközi búzavetések gyomnövényeinek százalékos megoszlását vízigényük (W_B) alapján a **4. táblázaton** tüntettük fel, összehasonlítva az 1996. és 1990. évi adatokkal. - Mindegyik évben a 4-es W_B értékszámú (félszáraz termőhelyek növényei) voltak az első helyen százalékos részesedésükkel (34,67 %, 36,84 % és 33,67 %). A különbségek nem számottevőek, nem jelentik a talajvízszint csökkenése okozta vízigény szerinti eltolódást a szárazabb termőhelyek növényközvetkezői irányába. A magasabb vízigényű fajok (8-11 W_B) sem fajszámukkal sem azok százalékos részesedésével nem jelzik a magasabb talajvízszintű területeken lévő fajok számának emelkedését.

3. ábra. A herbicidrezisztens héla zab
(*Avena fatua*) a 13. helyről a 27-re esett vissza.

4. táblázat. A szigetközi búzagyomok százalékos megoszlása vízigényük (W_B) alapján (1990-1997)

W _B érték	A búzavetések gyomfajainak					
	1997		1996		1990	
	száma	%-a	száma	%-a	száma	%-a
1	1	0,8065	-	-	-	-
2	2	1,6129	4	3,008	8	4,145
3	17	13,7096	19	14,286	23	11,917
4	43	34,6774	49	36,842	65	33,679
5	24	19,3548	26	19,549	40	20,725
6	16	12,9032	16	12,030	26	13,472
7	8	6,4516	6	4,511	11	5,699
8	5	4,0323	7	5,263	9	4,663
9	5	4,0323	2	1,503	9	4,663
10	2	1,6129	2	1,503	1	0,518
11	1	0,8065	1	0,751	1	0,518
12	-	-	-	-	-	-
Összesen:	124	100,00 %	133	99,246 %	193	99,999 %

b.) A különböző vízigényű búzagyomok átlagborításai (%)

A stabilizálódó talajvízszint-változások (csökkenés v. emelkedés) hatására - eddigi vizsgálataink szerint - a fajok száma vízigényeik alapján tulajdonképpen ilyen rövid idő alatt nem változott. A talajvízszint emelkedése vagy csökkenése (működő kapillaritás esetén) viszont már tenyészedőnként megmutatkozik a növények habitusában (magasság, bokrosodás, levelek száma, nagysága, stb.). Ezért megvizsgáltuk azt is, hogy a különböző W_B értékszámú csoportokhoz tartozó fajok átlagborításai milyen mértékben változtak meg. (A gyomok növekvő átlagborításai jelzik a megfelelő tápanyagellátottságot és vízellátottságot. Ott ahol a talajvízszint eléri a hasznos fedőréteget, a gyomok térfoglalása (levélterület-index) megnagyobbodik.) Az egyes W_B értékszámokhoz tartozó fajok összes átlagborításait az **5. táblázaton** tüntettük fel.

A táblázat adatai szerint a különböző W_B -érték csoportokba tartozó fajok átlagborításai között a feltüntetett 3 évben csak minimális a különbség. Az adatok alapján nem lesz kétcsúcsú (alacsony- és magas W_B értékszámú) eloszlási görbe. Amennyiben azonban kiválasztunk magas- és alacsony talajvízszintű területeket a W_B értékszámokhoz tartozó fajok számát és átlagborítását tekintve kétcsúcsú görbe születik (pl. Nagybajcs és Halászi mintaterületei alapján). A Nagybajcs melletti magas talajvízszintű területeken a búzavetésekben gyakori volt a 9-es W_B értékszámú (**4. ábra**) lómenta (*Mentha longifolia*).

5. táblázat. A különböző vízigenyű búzagyomok átlagborításai a Szigetközben (1990-1997)

W _B érték	A gyomfajok					
	1997		1996		1990	
	száma	borítása (%)	száma	borítása (%)	száma	borítása (%)
1	1	0,0434	-	-	-	-
2	2	0,0733	4	0,0093	8	0,06029
3	17	0,3161	19	1,8604	23	0,9028
4	43	6,2313	49	13,0999	65	13,4375
5	24	2,2624	26	5,4293	40	4,2611
6	16	0,5926	16	2,1533	26	1,3738
7	8	1,9520	6	1,9416	11	1,9760
8	5	0,0688	7	0,1075	9	0,2938
9	5	0,3183	2	0,3841	9	0,0999
10	2	0,2229	2	0,1598	1	0,0678
11	1	0,0181	1	0,0518	1	0,0352
12	-	-	-	-	-	-
Összesen:	124	12,0992 %	133	25,1970 %	193	23,050 %

4. ábra. Magas talajvízszintű területeken még búzavetésekben is gyakori volt a lómenta (**Mentha longifolia**), amely 9-es W_B értékszámú faj.

2. Kukoricavetések gyomnövényei

Mivel a kukoricavetések gyomnövényei életformák szerint is jobban elkülönülnek, célszerűnek látszott a Szigetköz kukoricavetéseit 3 régió szerint (Felső-, Középső- és Alsó-Szigetköz) felvételezni ill. elkülöníteni. Az Alsó-Szigetközben például a Duna elterelésének hatása a talajvízszint csökkenésére nem mutatkozott. Ez a talajvízcsökkenés eléggé kifejezett a Felső- és Középső-Szigetköz üzemvízcsatorna okozta hatás-területén az eredeti Duna meder mellett húzódó területeken. A három régió gyomossági adatait a **6., 7. és 8. táblázat** adatai tartalmazzák.

A három régió 10-10 fontosabb gyomnövényének átlagborítási értékeit a **9. táblázatba** összesítettük az 1996. és 1990. évek adatainak feltüntetésével.

Már az első 10 helyen álló gyomot figyelembe véve 1990-ben és 1996-ban igen gyomosak voltak a szigetközi kukoricatáblák. (Az utóbbi 2 év adata az egész Szigetközre vonatkozik.) A Középső- és Alsó-Szigetköz 1997. évi gyomborítottsága már mérsékeltebb, de növénytermesztési szempontból még mindig eléggé gyomos területeket jelent. A Felső-Szigetköz nagyobb gyomborítottságát a több kisüzemi (kisméretű) kukoricatábla erős gyomossága adja.

A **gyomfajokat** illetően sok a megegyezés. Tizenöt gyomfaj között mindegyik évben ill. régióban megtalálható a legnagyobb borítású első 10 faj. A Felső- és Alsó-Szigetköz gyomfajai közül csak 1 (**Artemisia vulgaris**) az, ami nem közös. Az 1996-os és 90-es évek első 10 gyomnövénye közül 7-7 db közös a Felső-Szigetközivel, a Középső-Szigetköz első 10 gyomfaja közül 6 a közös. A Felső- és Alsó Szigetköz első 5-5 gyomnövényének még a sorrendje is azonos. A három szigetközi régió első 10 növénye alapján számított átlagborítás: 16,44 %.

Az első öt gyom átlagborítása:

1.) Panicum miliaceum	3,5194 %
2.) Echinochloa crus-galli	2,5315 %
3.) Chenopodium album	1,9992 %
4.) Galinsoga parviflora	1,7270 %
5.) Mercurialis annua	1,5644 %

A köles (**Panicum miliaceum et ruderale**) és a kakaslábfű (**Echinochloa crus-galli**) 1996-ban is az első két helyet foglalta el. - A fehér libatop (**Chenopodium album**) mindegyik szigetközi régióban a harmadik, 1990-ben 7,22 %-os átlagborításával az első helyen állt. - Érdekes, hogy a Középső-Szigetközben a kicsiny gombvirág (**Galinsoga parviflora**) csak a 68. helyet foglalja el 0,0088 %-os borításával. - Különös figyel-

6. táblázat. A Felső-Szigetköz 1997. évi kukoricavetéseinek gyomnövényei átlagborításaik (%) alapján.

Sorszám	Növény neve	Átlagborítás [%]
1.	<i>Panicum miliaceum</i>	6,0192
2.	<i>Echinochloa crus-galli</i>	3,8214
3.	<i>Chenopodium album</i>	3,1636
4.	<i>Galinsoga parviflora</i>	3,1161
5.	<i>Mercurialis annua</i>	2,2486
6.	<i>Chenopodium hybridum</i>	1,8019
7.	<i>Setaria glauca</i>	1,6833
8.	<i>Amaranthus retroflexus</i>	1,2386
9.	<i>Amaranthus chlorostachys</i>	1,1469
10.	<i>Artemisia vulgaris</i>	0,7353
11.	<i>Polygonum lapathifolium</i>	0,5836
12.	<i>Convolvulus arvensis</i>	0,5450
13.	<i>Cirsium arvense</i>	0,5081
14.	<i>Stellaria media</i>	0,4961
15.	<i>Datura stramonium</i>	0,4800
16.	<i>Equisetum arvense</i>	0,4778
17.	<i>Calystegia sepium</i>	0,4322
18.	<i>Reseda lutea</i>	0,3597
19.	<i>Setaria viridis</i>	0,2733
20.	<i>Solanum nigrum</i>	0,2269
21.	<i>Mentha arvensis</i>	0,2133
22.	<i>Solidago gigantea</i>	0,1714
23.	<i>Aster lanceolatus</i>	0,1500
24.	<i>Amaranthus blitoides</i>	0,1383
25.	<i>Cicorium inthibus</i>	0,1094
26.	<i>Papaver rhoeas</i>	0,0947
27.	<i>Sonchus arvensis</i>	0,0886
28.	<i>Erigeron canadensis</i>	0,0603
29.	<i>Daucus carota</i>	0,0547
30.	<i>Rorippa</i>	0,0519
31.	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	0,0494
32.	<i>Galium aparine</i>	0,0472
33.	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	0,0450
34.	<i>Stachys annua</i>	0,0311
35.	<i>Taraxacum officinale</i>	0,0278
36.	<i>Sinapis arvensis</i>	0,0256

37.	<i>Setaria verticillata</i>	0,0228
38.	<i>Oxalis europea</i>	0,0194
39.	<i>Abutilon theophrasti</i>	0,0172
40.	<i>Erucastrum gallicum</i>	0,0172
41.	<i>Lathyrus tuberosus</i>	0,0111
42.	<i>Pastinaca sativa</i>	0,0083
43.	<i>Anthemis austriaca</i>	0,0056
44.	<i>Lactuca seriola</i>	0,0056
45.	<i>Plantago major</i>	0,0056
46.	<i>Rubus caesius</i>	0,0056
47.	<i>Urtica dioica</i>	0,0056
48.	<i>Veronica persica</i>	0,0056
49.	<i>Carduus achantoides</i>	0,0028
50.	<i>Euphorbia helioscopia</i>	0,0028
51.	<i>Glechoma hederacea</i>	0,0028
52.	<i>Malva neglecta</i>	0,0028
53.	<i>Matricaria inodora</i>	0,0028
54.	<i>Polygonum aviculare</i>	0,0028
55.	<i>Portulaca oleracea</i>	0,0028
56.	<i>Sonchus oleraceus</i>	0,0028
57.	<i>Stachys palustris</i>	0,0028
58.	<i>Verbena officinalis</i>	0,0028
59.	<i>Galium verum</i>	0,0000
60.	<i>Melandrium album</i>	0,0000

7. táblázat. A Középső-Szigetköz 1997. évi kukoricavetéseinek gyomnövényei átlagborításaik (%) sorrendjében.

Sorszám	Növény neve	Átlagborítás[%]
1.	<i>Cirsium arvense</i>	1,2504
2.	<i>Echinochloa crus-galli</i>	1,2420
3.	<i>Chenopodium album</i>	1,0507
4.	<i>Mercurialis annua</i>	1,0087
5.	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	0,9502
6.	<i>Agropyron repens</i>	0,9376
7.	<i>Panicum miliaceum</i>	0,9333
8.	<i>Amaranthus chlorostachys</i>	0,8760
9.	<i>Amaranthus retroflexus</i>	0,7342
10.	<i>Polygonum lapathifolium</i>	0,5773
11.	<i>Setaria glauca</i>	0,5071
12.	<i>Sonchus arvensis</i>	0,4964
13.	<i>Convolvulus arvensis</i>	0,4764
14.	<i>Galinsoga parviflora</i>	0,4273
15.	<i>Equisetum arvense</i>	0,3658
16.	<i>Chenopodium hybridum</i>	0,3313
17.	<i>Datura stramonium</i>	0,2087
18.	<i>Reseda lutea</i>	0,2051
19.	<i>Stellaria media</i>	0,1371
20.	<i>Calystegia sepium</i>	0,1327
21.	<i>Cynodon dactylon</i>	0,1040
22.	<i>Artemisia vulgaris</i>	0,0884
23.	<i>Tussilago farfara</i>	0,0867
24.	<i>Solanum nigrum</i>	0,0738
25.	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	0,0631
26.	<i>Matricaria inodora</i>	0,0622
27.	<i>Galium aparine</i>	0,0598
28.	<i>Abutilon theophrasti</i>	0,0573
29.	<i>Mentha longifolia</i>	0,0482
30.	<i>Setaria viridis</i>	0,0444
31.	<i>Atriplex patula</i>	0,0422
32.	<i>Potentilla anserina</i>	0,0416
33.	<i>Lathyrus tuberosus</i>	0,0329
34.	<i>Taraxacum officinale</i>	0,0311
35.	<i>Erigeron canadensis</i>	0,0307
36.	<i>Plantago major</i>	0,0302
37.	<i>Papaver rhoeas</i>	0,0293

38.	<i>Stachys annua</i>	0,0244
39.	<i>Polygonum aviculare</i>	0,0227
40.	<i>Amaranthus blitoides</i>	0,0218
41.	<i>Symphytum officinale</i>	0,0218
42.	<i>Erucastrum gallicum</i>	0,0191
43.	<i>Veronica polita</i>	0,0191
44.	<i>Anagallis arvensis</i>	0,0182
45.	<i>Veronica persica</i>	0,0138
46.	<i>Mentha arvensis</i>	0,0124
47.	<i>Rorippa</i>	0,0124
48.	<i>Anthemis cotula</i>	0,0102
49.	<i>Bolboschoenus maritimus</i>	0,0102
50.	<i>Solidago gigantea</i>	0,0102
51.	<i>Sonchus oleraceus</i>	0,0089
52.	<i>Matricaria discoidea</i>	0,0080
53.	<i>Setaria verticillata</i>	0,0080
54.	<i>Xanthium strumarium</i>	0,0080
55.	<i>Eupatorium cannabinum</i>	0,0071
56.	<i>Atctium lappa</i>	0,0067
57.	<i>Carduus achantoides</i>	0,0067
58.	<i>Viola arvensis</i>	0,0067
59.	<i>Amaranthus graecizans</i>	0,0044
60.	<i>Euphorbia falcata</i>	0,0044
61.	<i>Sonchus asper</i>	0,0044
62.	<i>Aethusa cynapium</i>	0,0022
63.	<i>Chaenorrhinum minus</i>	0,0022
64.	<i>Chenopodium polyspermum</i>	0,0022
65.	<i>Cichorium inthybus</i>	0,0022
66.	<i>Daucus carota</i>	0,0022
67.	<i>Diplotaxis tenuifolia</i>	0,0022
68.	<i>Galium verum</i>	0,0022
69.	<i>Kickxia elatine</i>	0,0022
70.	<i>Malva neglecta</i>	0,0022
71.	<i>Medicago lupulina</i>	0,0022
72.	<i>Oxalis europea</i>	0,0022
73.	<i>Pastinaca sativa</i>	0,0022
74.	<i>Sinapis arvensis</i>	0,0022
75.	<i>Verbena officinalis</i>	0,0022
76.	<i>Vicia villosa</i>	0,0022

8. táblázat. Az Alsó-Szigetköz 1997. évi kukoricavetéseinek gyomnövényei átlagborításaik sorrendjében

Sorszám	Növény neve	Átlagborítás [%]
1.	<i>Panicum miliaceum</i>	3,60592
2.	<i>Echinochloa crus-galli</i>	2,53114
3.	<i>Chenopodium album</i>	1,78343
4.	<i>Galinsoga parviflora</i>	1,63764
5.	<i>Mercurialis annua</i>	1,43619
6.	<i>Amaranthus retroflexus</i>	1,14390
7.	<i>Setaria glauca</i>	0,96345
8.	<i>Chenopodium hybridum</i>	0,95736
9.	<i>Amaranthus chlorostachys</i>	0,74130
10.	<i>Cirsium arvense</i>	0,63850
11.	<i>Arthemisia vulgaris</i>	0,37831
12.	<i>Convolvulus arvensis</i>	0,37614
13.	<i>Polygonum lapathifolium</i>	0,35008
14.	<i>Equisetum arvense</i>	0,28037
15.	<i>Stellaria media</i>	0,27317
16.	<i>Datura stramonium</i>	0,25729
17.	<i>Calystegia sepium</i>	0,24149
18.	<i>Reseda lutea</i>	0,19822
19.	<i>Setaria viridis</i>	0,14717
20.	<i>Solanum nigrum</i>	0,14387
21.	<i>Mentha arvensis</i>	0,11421
22.	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>	0,11349
23.	<i>Carex acutiformis</i>	0,10583
24.	<i>Solidago gigantea</i>	0,08887
25.	<i>Aster lanceolatus</i>	0,07778
26.	<i>Amaranthus blitoides</i>	0,07537
27.	Csicsóka	0,06576
28.	<i>Cicorium inthibus</i>	0,05624
29.	<i>Papaver rhoeas</i>	0,05244
30.	<i>Polygonum amphibium</i>	0,04931
31.	<i>Sonchus arvensis</i>	0,04720
32.	<i>Symphitum officinale</i>	0,04656
33.	<i>Taraxacum officinale</i>	0,04140
34.	<i>Capsella bursa-pastoris</i>	0,03576
35.	<i>Erigeron canadensis</i>	0,03573
36.	Rorippa	0,02878
37.	<i>Galium aparine</i>	0,02814

38.	<i>Daucus carota</i>	0,02812
39.	<i>Stachys annua</i>	0,01756
40.	<i>Sorghum bicolor</i>	0,01576
41.	<i>Setaria verticillata</i>	0,01448
42.	<i>Sinapis arvensis</i>	0,01429
43.	<i>Rubus caesius</i>	0,01131
44.	<i>Plantago major</i>	0,01058
45.	<i>Cynodon dactylon</i>	0,01050
46.	<i>Abutilon theophrasti</i>	0,01024
47.	<i>Oxalis europea</i>	0,00999
48.	<i>Lathyrus tuberosus</i>	0,00915
49.	<i>Potentilla anserina</i>	0,00907
50.	<i>Erucastrum gallicum</i>	0,00885
51.	<i>Lhytrum salicaria</i>	0,00861
52.	<i>Phragmites australis</i>	0,00797
53.	<i>Agropyron repens</i>	0,00704
54.	<i>Pastinaca sativa</i>	0,00428
55.	<i>Helianthus annus</i>	0,00424
56.	<i>Hibiscus trionum</i>	0,00397
57.	<i>Stachys palustris</i>	0,00393
58.	<i>Potentilla reptans</i>	0,00319
59.	<i>Sonchus oleraceus</i>	0,00314
60.	<i>Matricaria inodora</i>	0,00309
61.	<i>Anthemis austriaca</i>	0,00285
62.	<i>Lactuca seriola</i>	0,00285
63.	<i>Urtica dioica</i>	0,00285
64.	<i>Veronica persica</i>	0,00285
65.	<i>Verbena officinalis</i>	0,00189
66.	<i>Euphorbia helioscopia</i>	0,00157
67.	<i>Carduus achantoides</i>	0,00143
68.	<i>Glechoma hederacea</i>	0,00143
69.	<i>Malva neglecta</i>	0,00143
70.	<i>Polygonum aviculare</i>	0,00143
71.	<i>Portulaca oleracea</i>	0,00143
72.	<i>Choenorrhium minus</i>	0,00139
73.	<i>Tussilago farfara</i>	0,00139
74.	<i>Mentha longifolia</i>	0,00069
75.	<i>Plantago lanceolata</i>	0,00069
76.	<i>Potentilla supine</i>	0,00069
77.	<i>Senecio vulgaris</i>	0,00069
78.	<i>Amaranthus albus</i>	0,00057
79.	<i>Phacelia tanacetifolia</i>	0,00051

80.	Anagallis arvensis	0,00024
81.	Ajuga chamaepitis	0,00014
82.	Kickxia elatine	0,00014
83.	Medicago lupulina	0,00014
84.	Conium maculatum	0,00000
85.	Galium verum	0,00000
86.	Melandrium album	0,00000

9. táblázat

A szigetközi régiók 10-10 legnagyobb átlagborítású (%) gyomnövényének felsorolása az 1996. és 1990. évek adatainak összehasonlításával

Sorszám	A gyomnövény neve	1997				1996	1990
		Felső- Szigetköz	Középső- Szigetköz	Alsó- Szigetköz			
1	<i>Panicum miliaceum</i>	6,0192	0,9333 (7.)	3,6059 (1.)	4,0848 (2)	2,0250 (6.)	
2	<i>Echinochloa crus-galli</i>	3,8214	1,2420 (2.)	2,5311 (2.)	4,8407 (1)	4,1390 (2.)	
3	<i>Chenopodium album</i>	3,1636	1,0507 (3.)	1,7834 (3.)	1,0219 (9)	7,2270 (1.)	
4	<i>Galinsoga parviflora</i>	3,1161		1,6376 (4.)	1,7196 (5)	0,3600 (10.)	
5	<i>Mercurialis annua</i>	2,2486	1,0087 (4.)	1,4361 (5.)	4,0473 (3)	2,7100 (3.)	
6	<i>Chenopodium hybridum</i>	1,8019		0,9573 (8.)			
7	<i>Setaria glauca</i>	1,6833		0,9634 (7.)			
8	<i>Amaranthus retroflexus</i>	1,2386	0,7342 (9.)	1,1439 (6.)	1,5893 (7)	1,6800 (5.)	
9	<i>Amaranthus chlorostachys</i>	1,1469	0,8760 (8.)	0,7413 (9.)	0,8200 (10)	2,0280 (4.)	
10	<i>Artemisia vulgaris</i>	0,7353					
	<i>Cirsium arvense</i>		1,2504 (1.)	0,6385 (10.)	1,2644 (8)	0,6650 (9.)	
	<i>Ambrosia artemisiifolia</i>		0,9502 (5.)		1,8948 (4)	0,5465 (8.)	
	<i>Agropyron repens</i>		0,9376 (6.)				
	<i>Polygonum lapathifolium</i>		0,5773 (10.)		1,6362 (6.)	1,6730 (7.)	
	<i>Convolvulus arvensis</i>						
Összesen (%)		24,9749	9,5604	14,8000	22,9190	23,0535	

met érdemel a Szigetköz teljes területén az 5. helyen álló egynyári szélfű (**Mercurialis annua**), amely régióként is a 4. és 5. Több mint kétszeres borítású volt 1996-ban (4,0473 %). Ez a faj Magyarországon elsősorban a Kisalföldön terjedt el. Egyik komáromi másodvetésű zöldbab-táblán helyenként még 50-60 %-os területfoglalással is szerepelt. Elsősorban nyárvégi gyomnövény, amely 4-es W_B értékszámú (közepesen száraz termőhelyet igénylő).

A mezei acat (**Cirsium arvense**) a Középső-Szigetközben az első (1,2504 %), az Alsó-Szigetközben a tizedik (0,6385 %), a Felső-Szigetközben pedig a tizenharmadik (0,5081 %). A Középső-Szigetközben kialakult nagyobb átlagborítását az okozza, hogy a Püski község határában lévő mintaterületeken viszonylag magas (1,87 % - 7,81 %) borítási értékszámokkal szerepelt.

A Középső-Szigetközben ötödik helyen álló (0,9502 %) parlagfű (**Ambrosia artemisiifolia**) a Felső-Szigetközben a 31., az Alsó-Szigetközben pedig a 22. Ez a faj a Szigetközben rohamosan terjed. Nagy foltokat alkot már a **hullámtéren** belül is, főleg a Duna-meder környékén.

Elsősorban a kapás kultúrákban terjed a Szigetközben is a csattanó maszlag (**Datura stramonium**), ahol a 15., 17. illetve a 16. helyen áll (**5. ábra**).

A magasabb talajvízszintű területek indikátor gyomnövénye a sövény-szulák (**Calystegia sepium**), amely a 17. illetve 20. helyen áll, közel fél százalékos borításával (**6. ábra**). W_B értékszáma: 9. Az ebbe a csoportba tartozó fajok **talajvízjelző** növények.

5. ábra. Az egész Szigetközben terjed a csattanó maszlag (*Datura stramonium*), amely a félszáraz termőhelyek gyomnövénye.

6. ábra. A sövényszulák (*Calystegia sepium*) a magasabb talajvízszintű területek gyomnövénye.

A Felső-Szigetköz kukoricavetései nagyobb gyomborítottságát a a gyomosabb kisüzemi (kisméretű) táblák okozzák. Ebben a régióban készült ezeken a területeken a legtöbb mintavételi hely kijelölése. A gyomborítottság itt tehát nem lehet kifejezője a talajok vízellátottságának. A talajok vízellátottságának (magasabb talajvízszint) jelzői a magasab vízigényű, nagyobb W_B -értékszámú fajok megjelenése ill. azok borítási értékei. Ezért ezt külön is vizsgáltuk.

a.) A szigetközi kukoricavetések gyomnövényeinek vízigény (W_B -érték) szerinti megoszlása

Az elmúlt évben (1996) megállapítottuk, hogy a Szigetköz alacsony talajvízszintű területein a 4-es W_B -értékszámú (félszáraz termőhelyek növényei) gyomok voltak a legmagasabb számban és a legnagyobb borítással. Innét kezdve a magasabb W_B értékszámú (nagyobb vízigényű) fajok száma és borítása csökkent. Azokon a területeken (Alsó-Szigetköz), ahol a növénytermesztés magasabb talajvízszintű területeken folyt, a vízigényesebb fajok is megjelentek. Itt kétpólusú a W_B értékek szerinti eloszlási görbe.

A három szigetközi régió 1997. évi kukoricavetéseinek vízigény szerinti csoportosítása a **10. táblázaton** látható.

A három szigetközi területből a Felső- és Alsó-Szigetközben a **6-os** W_B értékszámú fajok összes átlagborítása a legtöbb, míg a Középső-Szigetköznel a 4-es értékszámúak vezetnek. Az első két régiónál a második legnagyobb átlagborításúak W_B 4-es növényfajok, míg a Középső-Szigetköznel a W_B 5-ös növénycsoport van a második helyen. A gyomborításokat illetően más csoportoknál nincsenek lényeges különbségek. A táblázat adatai szerint az állapítható meg, hogy a **Középső-Szigetközben a félszáraz és félüde termőhelyek gyomnövényei a legnagyobb átlagborításúak, a Felső- és Alsó-Szigetközben viszont az üde termőhelyek növényei vezetnek.**

A nedvességjelző (nem vizenyős talajok) növények is itt találhatók a legnagyobb százalékban. Úgy tűnik, hogy a Középső-Szigetköz gyomnövényei valamivel szárazabb területeket jeleznek. Ez is lehet a Duna elterelésének a hatása. A Felső-Szigetközben mintha a fenékgát lenne hatással a magasabb W_B értékszámú fajok nagyobb borítására.

Az Alsó-Szigetközben találtuk (Nagybajcs és Vámoszabadi között) a legtöbb (12 db) W_B 8-11 értékszámú növényfajt. Ezek a fajok már nedvesség- és talajvízjelzők. Közöttük van a 9-es W_B értékszámú (7. ábra) réti füzény (*Lythrum salicaria*) is. Ezeken a területeken mindig (l. Palkovics Gusztáv jelenlétét is) a leggyakoribb a kukorica rekord (100 q/ha) termése (8. ábra).

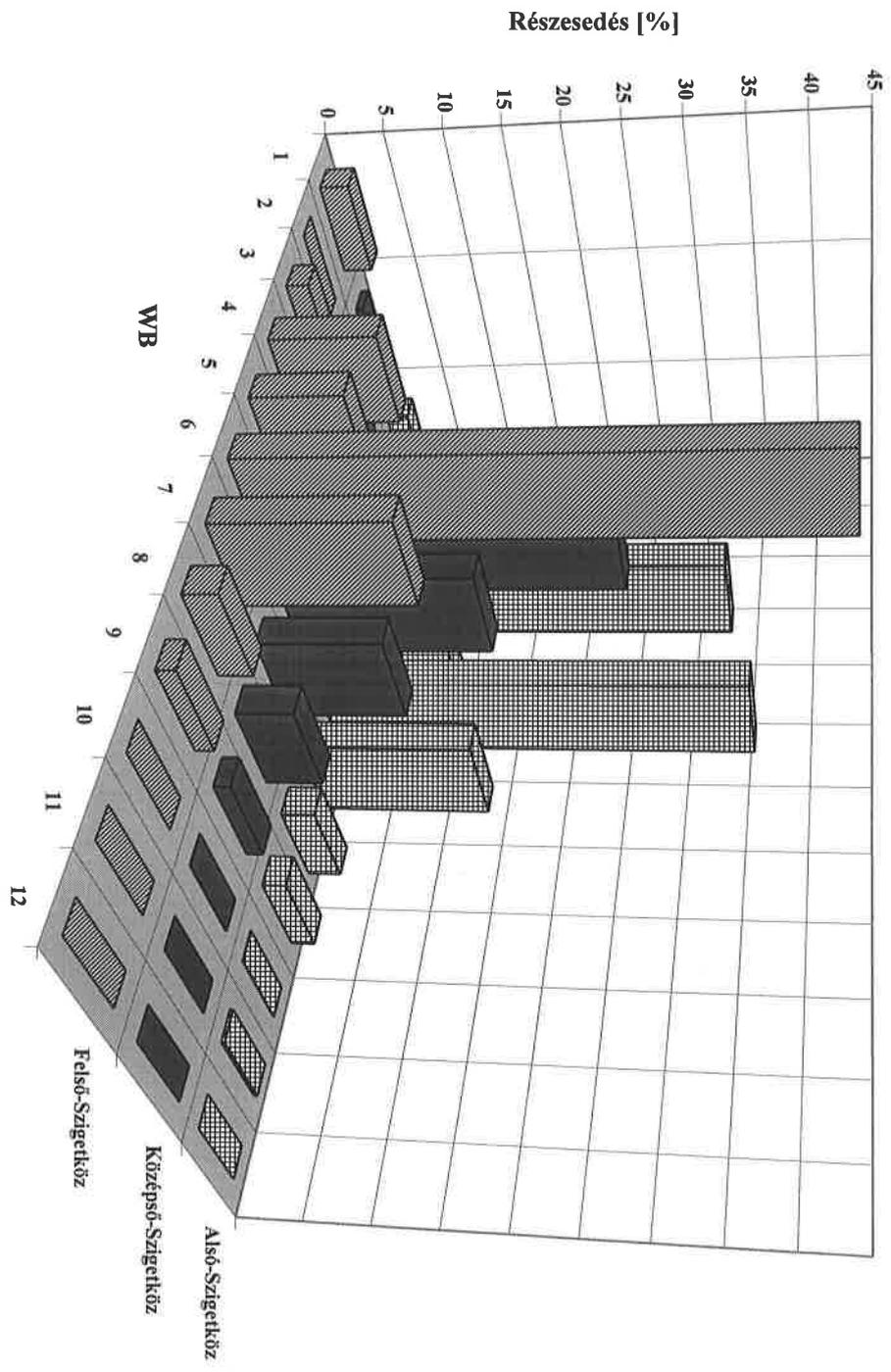

7. ábra. Az Alsó-Szigetköz magasabb talajvízszintű területein 1997-ben is gyomosított a réti füzény (*Lythrum salicaria*).

8. ábra. A kukorica az Alsó-Szigetköz magasabb talajvízszintű területein a kukorica mindig rekordtermést ad.

A kukorica gyomnövényeinek megoszlása WB értékek szerint (%)

b.) A C_4 -es fotoszintézis típusú gyomfajok a Szigetközben

Közismert már a klímaváltozás következtében beállott lassú felmelegedés. Ennek hatását a szárazsághoz jobban alkalmazkodott növényfajok jelzik. Ilyenek a C_4 -es fotoszintézis típusú gyomnövények is. A C_3 -as és C_4 -es fajok arányainak változásaiból következtetések vonhatók le az ökológiai viszonyok változásaira. Az utóbbi évtizedek gyomfelvételezési eredményei a C_4 -es fotoszintézis típusú gyomfajok látványos előretörését mutatják. Ezért kíséreltük meg mi is megvizsgálni a szigetközi C_4 -es gyomok számát, illetve azok borítottságát.

A Szigetköz **búzavetéseiben** mindössze 6 db C_4 -es fajt találtunk és ezek összes borítása 0,0167 %.

A **kukoricavetéseken** (a kukorica is C_4 -es faj) a C_4 -esek megoszlása a következő:

Felső-Szigetköz: 11 faj, az összes gyomborításnak 47,61 %-át adja.

Középső-Szigetköz:

11 faj, az összes gyomborításnak **86,63 %-át** adja (!)

Alsó-Szigetköz: 9 faj, az összes gyomborításnak 46,46 %-át adja

Érdekes, hogy e tekintetben is a Középső-Szigetköz tekinthető a legszárazabb területnek.

Összefoglalás

A Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium megbízásából a PATE Növényntani Tanszéke elvégezte a "**Szigetköz gyomvegetációjának változásai az eltérő talajvízszintű területeken**" c. szakértői munkát. A munka beilleszkedik az un. szigetközi monitoring munkálatokba.

A Szigetköz 34 településének mindegyik határában 4-5 búza- és kukoricatábla felvételezésére került sor, általában 2-2 mintaterület elemzésével. Ezévbén a Szigetközst 3 régióra osztva (Felső-, Alsó- és Középső-Szigetköz) külön-külön értékeltük a gyomvegetációt. Így a különböző talajvízszintű területek gyomosságát tudtuk összehasonlítani. Fontosabb megállapításaink az alábbiak:

- A **búzavetésekbén** 1997-ben gyomosító **124 gyomfaj** összes átlagborítása **12,0996 %**. Ez az előző évhez (1996) viszonyítva kisebb gyomkár-tétel. Az Alsó-Szigetköz magasabb talajvízszintű területein gyakoribbak a nagyobb vízigényű fajok.

- A búzavetésekbén első helyen álló pipacs (**Papaver rhoeas**) borítása az előző évhez viszonyítva emelkedett (2,579 %). A búzagyomok átlagborítási értékeinek változásait leginkább a vegyszeres gyomirtás befolyásolja.

- A búzagyomok közül a **4-es W_B** értékszámúak (félszáraz termőhelyek növényei) voltak az első helyen gyomborítottsági részesedésükkel.

- A szigetközi kukoricavetésekbén legnagyobb átlagborítású (3,519 %) a köles (**Panicum miliaceum et ruderale**), amit a kakaslábfű (**Echinochloa crus-galli**) és a fehér libatop (**Chenopodium album**) követ. Állandóan jelen van és gyarapodik az egynyári szélfű (**Mercurialis annua**), amely már az ötödik átlagos 1,5644 %-os borításával.

- A Középső-Szigetközben a mezei acat (*Cirsium arvense*) az első, míg a másik két régióban a köles.

- A Középső-Szigetközben a félszáraz és félüde termőhelyek gyomnövényei a legnagyobb átlagborításúak a Felső- és Alsó-Szigetközben viszont az üde termőhelyek növényei vezetnek.

- Az ökológiai változások jelzésére alkalmas C_4 -es fotoszintézis típusú növényfajok legnagyobb százalékos részesedéssel a Középső-Szigetközben találhatók. Ez a régió tekinthető minden (botanikai, ökológiai) oldalról elemezve a legrosszabb vízellátottságú (talajvízszint) területnek.